

## KONTSERDIPEEGEL

### Appassionata

„Elagu Beethoven!": Ralf Taali klaveriõhtu  
26. III Estonia kontserdisaalis.

Ralf Taal otsustas oma klaveriõhtuga tähistada Ludwig van Beethoveni surmapäeva täpselt õigel ajal – 26. märtsil. Kohal oli Beethoveni surematu muusika, selle väarikas esitaja ja arvukas publik. Vahet oli vaid 186 aastat ja puudusid ainult küünlad.

Taal ütleb: „Beethoven on helilooja, kelle muusikas on rohkem positiivset energiat ja elurõõmu kui ühelgi teisel. Lisaks ülituntud ja armastatud sonaatidele, mis on draamatilisema ja jõulisema väljendusega, olen valinud kavasse ka hoopis harvemini mängitavaid teoseid, mis on erakordselt kaunid ja näitavad Beethovenit lüürilisemast ja õrnemast küljest. Variatsioonides tuleb eriti esile ka helilooja väga hea huumorimeel, mängulisus ja ettearvamatu fantaasialend.”

Kava valik ja järjestus oli väga sobiv, jättis kaks kaalukat sonaati kummagi kavapoolle lõppu. Alustuseks mängitud „Andante favori” F-duur Wo057 oli heliloojal teatavasti algul kavandatud sonaadi C-duur op. 53 II osaks, kuid asjaolud kujunesid teistsuguseks ja *Andante*’st sai iseseisev teos, mida see oma nime, täiusliku vormi ja sisukuse poolest kindlasti ka väärrib. Esitus oli pehmekõlaline jalutamine erineva ilmelistel lüürikaradadel. Ei tea, kas õnnelikult helgem kõlapalett olnuks parem?

Kuulates 24 variatsiooni Righini arieti „Venni amore” teemale D-duur Wo065, ei tekinud muljet, et variatsioonides oleks kõik võimalused ära kasutatud ja kavalad mõtted välja öeldud. Taal on nii diskreetne! Tundus, et on arenguruumi julgemate karakterilahenduste poole, aga üldmulje oli soliidne. Rondos G-duur op. 51 nr 2 oli Taal otsustanud peateemasse puutuvad pidevad kuueteistkümnendikest koosnevad käigud meloodiamõistest üleko-



Ralf Taal

EESTI KONSERT

arvamatufantaasialend.”

Kava valik ja järjestus oli väga sobiv, jättis kaks kaalukat sonaati kummagi kavapoole lõppu. Alustuseks mängitud „Andante favori” F-duur Wo057 oli heliloojal teatavasti algul kavandatud sonaadi C-duur op. 53 II osaks, kuid asjaolud kujunesid teistsuguseks ja *Andante*’st sai iseseisev teos, mida see oma nime, täiusliku vormi ja sisukuse poolest kindlasti ka väärrib. Esitus oli pehmekõlaline jalutamine erineva-ilmelistel lüürikaradadel. Ei tea, kas õnnelikult helgem kõlapalett olnuks parem?

Kuulates 24 variatsiooni Righini arieti „Venni amore” teemale D-duur Wo065, ei tekinud muljet, et variatsioonides oleks kõik võimalused ära kasutatud ja kavalad mõtted välja öeldud. Taal on nii diskreetne! Tundus, et on arenguruumi julgemate karakterilahenduste poole, aga üldmulje oli soliidne. Rondos G-duur op. 51 nr 2 oli Taal otsustanud peateemasse puutuvad pidevad kuueteistkümnendikest koosnevad käigud meloodiamõistest ülekohatuselt välja lülitada. Tulemus sai jupiline. Keskmises osas, kus käikudel on teine tähendus, oli mulje palju orgaanilisem. Üldiselt kippus see kaunis lugu sellisel kujul minutaolise kuulaja kõrvade vahelt ära lendama.

„Suur pateetiline sonaat” (nii nimetas sonaati Beethoven ise) c-moll op. 13, kirjutatud 1797/98, on pateetiline tegelikult vaid I osas *Grave. Allegro molto con brio*, kus asub sonaadi tõeline pateetiline raskuspunkt. Juba kaalukas sissejuhatus viib kuulaja sügavalt tundeküllasesse maailma. Nii oli see Taalil ka kujundatud ja kulges lennukalt üleva teema kaudu edasi arenedes. Intensiivne ja veenev esitus. Sonaadi järgmistes osades toimuvad juba vähem pateetilised sündmused: II osa *Adagio cantabile* mängiti vaoshoitult ja voolavalt, sealjuures võinuks tempomärgistuses sõnale „cantabile” pühendada suurema armastusega. III osa Rondo. *Allegro* tempovalikute üle on võimalik vaielda: väike annus siia- või sinnapoole otsustab laias laastus kas aktiivsema-energilisema või plastilisema-elegantsema karakteri. Pianist tundus eelistavat tegutsevamat varianti, kusjuures väga õnnestus just keskmine osa.

Sonaadi f-moll op. 57 pealkiri „Appassionata” kuulub kirjastajale ja teos on selle all saavutanud jäädava kuulsuse. Selle muusika on Beethoven kirjutanud oma algava kurtuse perioodil, suures hingelises üksinduses ebaõnnestumiste järel sõpruses ja armastuses ... aastatel 1804–1806. Beethoven ise pidas teost teatavasti oma sonaatidest parimaks ja tõepoolest seisab see tema klaveriloomingu keskmes. Klaveri võimaluste virtuoosne käsitlemine on saavutanud siin erakordse kõrgtaseme ja jõu. Sonaat särab oma kujundite varieerituse ja vastandatud registrite kontrastsuse ja vastuoluliste ideede kokkupõrgete tulevärgiga. Tugev sisemine pinge kogu selle orgaanilises tervikus võtab halastamatult oma haardesse nii esitaja kui kuulaja. Me teame, et Beethoven kõrvutas seda sonaadiga d-moll op. 31 nr 2, eriti just meeleolu poolest selle I osaga, kus ta viitab Shakespeare’i poemile „Torm”. Selle sonaadi torm vaibub pärast esimest osa, „Appassionata’s” aga kestab torm sonaadi lõpuni. Beethoveni „Appassionata’t” on kunstiringkondades selle erilise tõttu kõrvutatud Shakespeare’i draamameisterlikkusega, Michelangelo jõulisusega ja Tiziani täiusliku kolorii-

divalitsemisega. Kõik loetletud rikkalikud ja kaunid epiteedid võib üle kanda ka Ralf Taali selleõhtusele „Appassionata” esitusele, mis oma spontaansuses, nakatavuses ja klaverivaldamises lihtsalt vaimustas. Tundus, et mängija ärkas järsku eriliselt kõrgendatud olekusse ja saavutas üllatavalt erutava helikujundi. I osa *Allegro assai* kõik neli dramaatilist ühikut (ekspositsioon, töötlus, repriis ja kooda) olid omavahel hästi seostatud ja põnevalt doseeritud kulminatsioonid suure terviku teenistuses. II osa *Andante con moto* koraalitaoliselt variatsiooniline kontrast moodustas üleva ootuse enne rabavaid septakorde üleminekul III osa *Allegro ma non troppo* lõputult pulbitsevatele melodiseeritud harmooniakäikudele. Võitlus stiihiliste jõududega suubus uhkelt mehisesse marssi, kus viimased 32 takti hiilgasid oma otsustavas ereduses saatuslike lõppakordideni. Selles esinemises avaldusid läbitud tööprotsessi tulemused, eneseavalduslik kiring, artistlik professionaalne kõrgvorm ja suur enesedistsipliin.

Kas püstitas Taal nüüd selle esitusega oma interpreediteel uue verstaposti, kust ei saa enam tagasi astuda? Ma ei ole Taali sellisena veel kunagi kuulnud ja kuna ta samas ülevas palangus mängis ka lisapalad, tahtnuks, et ta oleks veel edasi mänginud, sest oli ta ju kullasõonele sattunud ja kuulajadki sinna kaasa vedanud! Kontsert sai siiski kahjuks läbi ...

**Leelo Kõlar**